

УДК 658.14

DOI: 10.31732/2663-2209-2023-72-133-145

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ГРАНТОВОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Марина Рудая¹, Сергій Очередько²

¹К.е.н., доцент, доцент кафедри кримінального судочинства та аналітичної діяльності, ВНЗ «Державний податковий Університет», м. Ірпінь, Україна, e-mail: ruday@ukr.net ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4986-4112>

²Магістрант, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: ocheredkosv@krok.edu.ua

PECULIARITIES OF STATE GRANT SUPPORT FOR BUSINESS ENTITIES IN UKRAINE

Marina Rudaya¹, Serhii Ocheredko²

¹Ph.D., Associate professor, Associate professor of criminal justice and analytical activity, State Tax University, Irpin, Ukraine, email: ruday@ukr.net ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4986-4112>;

²Graduate student, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: ocheredkosv@krok.edu.ua

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей надання державної грантової підтримки бізнесу. Здійснено теоретичний аналіз методичних підходів до організації залучення суб'єктів господарської діяльності до грантової допомоги. Досліджено функціональні складові та економічний вплив від їх залучення. Представлена структурна схема комунікацій між надавачем грантової допомоги та їх отримувачами. Обґрунтовано економічну доцільність використання і особливості грантової допомоги бізнесу. Визначено системний підхід щодо визначення цілей грантової допомоги. Приділено значну увагу вивченню сучасного розвитку та динаміки розвитку грантових програм держави та їх кінцевих надавачів. Визначено і оцінено принципи надання грантової підтримки та їх отримувачів. Досліджено державне регулювання, щодо отримання грантової допомоги в Україні. Виявлено фактори, які стримують більш активніше залучення грантової допомоги суб'єктами підприємницької діяльності. Досліджено та виявлено недоліки та переваги залучення грантової допомоги. На основі цього зроблено висновок, що держава, як надавач грантової підтримки бізнесу та їх отримувачі здатні мобілізувати свою діяльність і збільшити обсяги залучення грантової допомоги перетворивши таку допомогу в дієвий довгостроковий фінансовий ресурс за допомогою якого можливо забезпечити розвиток не тільки певного підприємства, а й національної економіки в цілому. Дані підходи дозволять дослідити можливі варіанти залучення фінансових ресурсів і визначити шляхи їх збільшення у обсягах та якісного використання у різних сферах діяльності підприємства. Проаналізовано динаміку надання грантової допомоги за період незалежності України, вивчено їх якість та складність залучення в залежності від проекту, структури підприємства та його масштабів. Проведено порівняльну характеристику між державними грантовими програмами України. Вивчено умови надання грантової допомоги та контроль за його цільовим використанням отримувачем гранту. Проаналізувавши ринок грантів було визначено, що основним надавачем грантової допомоги в Україні є держава. Запропоновано заходи щодо підвищення ефективності функціонування державних грантових програм. Надані пропозиції, щодо використання комбінованої системи залучення грантів, що дозволить підвищити їх ефективність як довгострокове джерело фінансування і як надійний інструмент забезпечення виконання певних проектів суб'єктами підприємницької діяльності.

Ключові слова: гранти, грантова підтримка, гранти для бізнесу, державні гранти, суб'єкти підприємницької діяльності

Формул: 0, рис.: 2, табл.: 5, бібл.: 12

Abstract. The article is devoted to the study of the peculiarities of providing state grant support to business. A theoretical analysis of methodological approaches to the organization of involvement of business entities in grant assistance is carried out. The functional components and economic impact of their involvement are studied. The structural scheme of communications between the provider of grant assistance and their recipients is presented. The economic feasibility of using and features of grant assistance to business are substantiated. A systematic approach to determining the goals of grant assistance is defined. Considerable attention is paid to the study of the current development and dynamics of the development of grant programs of the state and their final providers. The principles of grant support and

their recipients are identified and evaluated. The state regulation of grant assistance in Ukraine is studied. The factors that hinder more active involvement of grant assistance by business entities are identified. The article examines and identifies the disadvantages and advantages of attracting grant assistance. Based on this, it is concluded that the state, as a provider of grant support to business and their recipients, is able to mobilize its activities and increase the volume of grant assistance, turning such assistance into an effective long-term financial resource with which it is possible to ensure the development of not only a particular enterprise, but also the national economy as a whole. These approaches will allow exploring possible options for attracting financial resources and identifying ways to increase their volume and quality of use in various areas of enterprise activity. The dynamics of grant assistance for the period of Ukraine's independence is analyzed, their quality and complexity of attraction depending on the project, the structure of the enterprise and its scale are studied. A comparative characterization between the state grant programs of Ukraine is carried out. The conditions of grant assistance and control over its intended use by the grant recipient are studied. After analyzing the grant market, it was determined that the main provider of grant assistance in Ukraine is the state. Measures to improve the efficiency of state grant programs are proposed. Proposals on the use of a combined system of attracting grants are presented, which will increase their effectiveness as a long-term source of financing and as a reliable tool for ensuring the implementation of certain projects by business entities.

Keywords: grants, grant support, grants for business, government grants, business entities

Formulas: 0, Fig.: 2, Table: 5, Bibliography: 12

Постановка проблеми. Одним із факторів розвитку національної економіки є забезпечення високого рівня підприємницької активності. Пріоритетним завданням держави, як основного регулятора фінансового ринку, забезпечити сприятливі умови для розвитку господарської діяльності в Україні на всіх рівнях. Держава, виступаючи як основний регулюючий орган у сфері грантової допомоги, повинна зосередитися на розширенні та глибшому розвитку механізмів грантової підтримки суб'єктів господарської діяльності в Україні. Актуальність цього завдання пояснюється недостатнім об'ємом грантової допомоги у порівнянні з показниками національної економіки.

Для подальшого вдосконалення грантової системи держава має зосередитися на розробці та впровадженні більш гнучких і адаптивних моделей грантової підтримки, які б враховували динамічні зміни в економіці та потреби різних секторів бізнесу. Важливо також забезпечити прозорість та об'єктивність у процесі відбору проектів для фінансування, зокрема через використання незалежних експертних рад та оціночних комітетів.

Окрім того, важливо забезпечити ефективний моніторинг та оцінку результатів реалізації грантових проектів.

Це допоможе виявити найбільш успішні практики та напрямки, які потребують додаткових корективів чи підтримки. В результаті, можна буде постійно адаптувати та оптимізувати грантові програми відповідно до потреб бізнесу та загальноекономічних тенденцій. Ефективне залучення зовнішнього капіталу підприємствами є запорука забезпечення їх сталого розвитку. Одним з таких джерел для підприємств є грантова підтримка, методи їх залучення, вплив на ефективний розвиток суб'єкта.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження особливостей залучення суб'єктів підприємницької діяльності до грантової підтримки, як одного з зовнішніх джерел фінансування господарської діяльності України, здійснювали у своїх наукових працях Кобеля З. І., Тодорюк С.І. [3], особливості державної підтримки суб'єктів підприємницької діяльності через грантові інструменти Мельник Т. Ю. [4], залучення іноземних інвестицій та міжнародної технічної допомоги для підтримки суб'єктів підприємницької діяльності Приліпко С. М. [14].

Незважаючи на існуючі дослідження, питання важливості грантової підтримки вітчизняних суб'єктів підприємницької діяльності є в значній мірі нерозкриті і

потребує подальшого аналізу та дослідження ефективності розвитку грантових програм та механізмів їх залучення суб'єктами господарської діяльності України.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні особливостей залучення до державної грантової підтримки суб'єктів підприємницької діяльності, аналізі її ефективності та впливу на розвиток підприємницької діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Структура та механізм державних грантових програм визначено та регулюється Постановою Кабінету Міністрів України №738 від 21.06.2022 р. «Деякі питання надання грантів бізнесу» [10], №739 від 24.06.2022 р. «Деякі питання надання грантів для переробних підприємств» [2]. Грант – це безповоротна фінансова підтримка з цільовим призначенням на створення, розвиток або підтримку певного проекту або дослідження. Однак, важливо зазначити, що державні грантові програми в Україні мають відмінності від загальноприйнятого розуміння грантової підтримки як повністю безповоротного джерела фінансування. Відповідно до зазначених Постанов КМУ, державна грантова підтримка надається суб'єктам підприємницької діяльності на певний термін і в певній сумі. Особливістю цих програм є обов'язкова умова створення нових робочих місць та повернення суми гранту державі через сплату податків з заробітної плати. Це підкреслює важливість забезпечення балансу між підтримкою підприємницької діяльності та забезпеченням доходів держави, що в свою чергу сприяє сталому економічному розвитку.

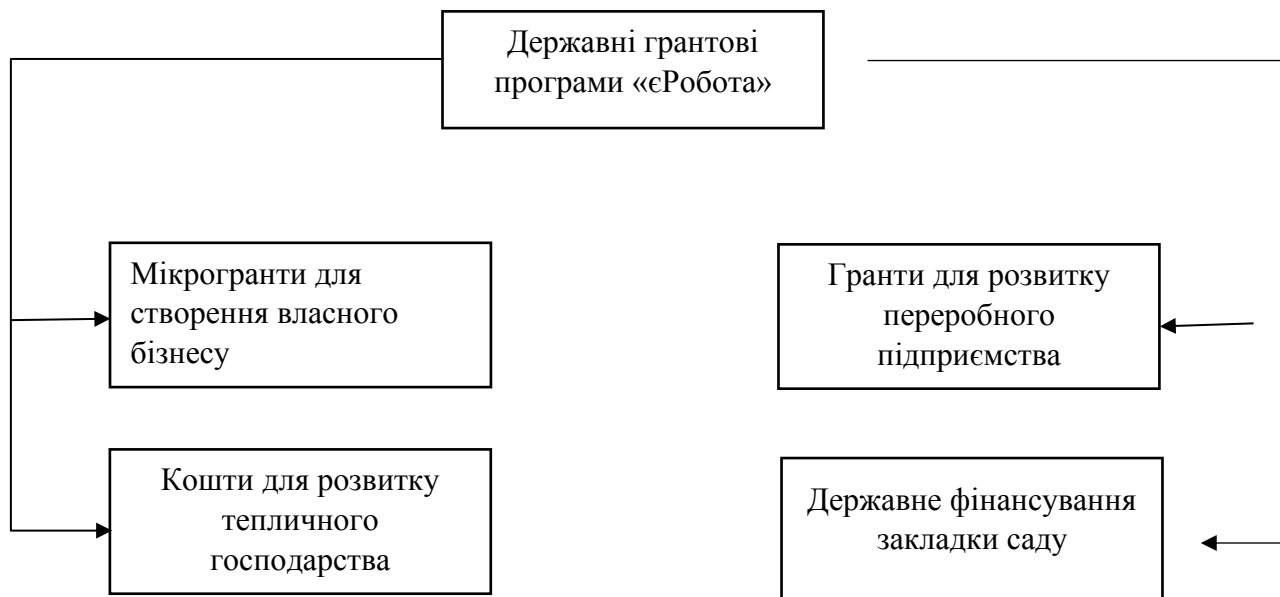
Слід зазначити, що механізм надання грантової допомоги, на перший погляд, виглядає достатньо просто і прозоро. Суб'єкт господарювання або особа, яка має бажання та мету започаткувати власну

справу повинна подати онлайн-заявку через офіційний портал diia.gov.ua додавши бізнес план проекту. Отримати гранти можуть як підприємці-початківці, так і люди, що вже мають досвід у бізнесі.

Метою надання державної грантової допомоги є сприяння зайнятості населення, створення або розвиток власного бізнесу. Джерелами фінансування державної грантової допомоги є Фонд загальнообов'язкового державного страхування на випадок безробіття та державний бюджет, фінансування від яких надходить спеціальний рахунок Міністерства економіки України «Фонд підтримки малого та середнього бізнесу» відкритий у Національному банку України. Важливим є той факт, що рішення про надання грантів приймається Державним центром зайнятості, а виплата коштів здійснюється через уповноважений банк. Це забезпечує додатковий рівень контролю та оцінки ефективності використання наданих коштів. Такий підхід сприяє реалізації цілей державної політики у сфері підтримки підприємництва та зайнятості, а також забезпечує більш прозорий та об'єктивний процес відбору проектів для фінансування. [7].

Станом на 13.12.2023 р. в Україні повноцінно діє чотири види державної грантової допомоги під загальною назвою «єРобота» (Рис. 1).

Надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу здійснюється разом з державною підтримкою, яка може надаватися місцевими держадміністраціями, органами місцевого самоврядування, військовими адміністраціями згідно підстав місцевих програм розвитку малого та середнього бізнесу за рахунок коштів місцевих бюджетів. Державний центр зайнятості, з метою забезпечення спільного фінансування, укладає договори з даними органами влади.

Рис. 1. Види державної грантової підтримки «єРобота»

Джерело: побудовано авторами на основі [12]

Відповідно до норм чинного законодавства, ціллю цієї грантової допомоги є суб'єкти мікро або малого підприємництва, які визначені Господарським кодексом України [1]. Кошти, згідно програми, надаються на покриття таких витрат, як придбання меблів, обладнання, необхідних для проведення комерційної діяльності; закупівля програмного забезпечення, свійських тварин, саджанців, посівного матеріалу, сировини, товарів та матеріалів пов'язаних з бізнес-планом (на дані витрати дозволяється витратити не більше 50 % гранту); послуги маркетингу та реклами (не більше 10 % від суми гранту); орендна плата за користування нежитловим приміщенням, земельною ділянкою з метою впровадження господарської діяльності (до 25 % від суми грантової допомоги); орендна плата за обладнання (не більше 10 %); лізинг обладнання (не більше 50 % від суми гранту).

Заяви на отримання грантової допомоги надходять до уповноваженого банку, який проводить перевірку ділової репутації та відомостей заявника та відсилає дані до Державного центру зайнятості, який у свою чергу, переправляє отриману інформацію у Регіональний

центр зайнятості для проведення ним особистої співбесіди, результати якої надсилаються до Державного центру зайнятості, який приймає остаточне рішення.

Оцінка учасників проводиться за допомогою бальної системи на основі критеріїв визначених Міністерством економіки України [5]. Регіональний центр зайнятості проводить співбесіду тільки з тими заявниками які отримали від уповноваженого банку 99 та більше балів. Регіональний центр зайнятості, у свою чергу оцінює заявників по шкалі від 0 до 50 балів. До розгляду Державного центру зайнятості приймаються заявники, які в сумі оцінювання набрали не менше ніж 130 балів. Державний центр зайнятості в праві відмовити заявнику у наданні грантової допомоги у разі набрання ним менше ніж 130 балів, сумнівності бізнес плану, отримання з відкритих джерел негативної інформації щодо ділової репутації заявника, відмова від співбесіди. Якщо підстави для відмови відсутні, то приймається рішення про надання гранту у вигляді наказу, тим заявникам, які набрали найбільшу кількість балів.

Якщо отримувач гранту є фізична особа, то він зобов'язаний протягом 20

робочих днів зареєструватися як фізична особа-підприємець або юридична особа. Після чого у встановлений термін відкрити спеціальний рахунок в уповноваженому банку та підписати договір про отримання гранту.

Розмір мікро гранту видається відповідно до запиту отримувача, але не менше ніж 50 тис. грн. та не більше ніж 250 тис. грн. При отриманні 150 тис. грн. отримувач зобов'язаний працевлаштувати на повний робочий день щонайменше одну особу, при отриманні 250 тис. грн. працевлаштовується не менше ніж дві особи. Протягом трьох років з дня отримання гранту, підприємець сплачує податки, суми яких віднімаються від суми гранту. Якщо протягом трьох років підприємець не сплатив суми податків які дорівнює або перевищує суму надання грантової допомоги, то він зобов'язаний повернути різницю несплачених коштів не пізніше останнього робочого дня місяця, у якому спливає трирічний термін реалізації проекту. До фактично сплачених податків і зборів належать: податок на прибуток підприємств, екологічний податок, рентна плата, єдиний податок, податок на доходи фізичних осіб, сплачений з доходу, отриманого від провадження господарської діяльності такої фізичної особи та податок на доходи фізичних осіб, сплачений за працевлаштованих згідно з реалізацією проекту [8].

Державний центр зайнятості України, активно залучаючи регіональні та місцеві (міські та районні) центри зайнятості, виконує важливу роль у контролі та моніторингу за дотриманням умов отримання гранту суб'єктами підприємницької діяльності. Цей контроль охоплює перевірку цільового використання наданих грантових коштів та оцінку виконання запланованих проектних завдань. У разі виявлення нецільового використання коштів гранту, підприємець несе відповідальність за порушення умов грантування. Відповідно до встановлених правил, у таких випадках підприємець зобов'язаний протягом визначеного терміну, який становить один місяць,

повернути на спеціальний рахунок суму коштів, яка була використана не за цільовим призначенням.

Ця система контролю та відповідальності є ключовою для забезпечення ефективності та прозорості процесу надання грантової підтримки. Вона сприяє правильному використанню державних ресурсів та забезпечує, що гранти досягають своїх первинних цілей — сприяння зайнятості, розвитку підприємництва та підтримки інноваційних та ефективних бізнес-проектів. Центри зайнятості надають інформаційну підтримку отримувачам грантів, шляхом проведення консультацій та навчання. Для цього залучаються представники Державної митної служби, податкової служби, міжнародні організації тощо.

В Україні практика надання грантової допомоги для стимулювання розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства визначається конкретними критеріями щодо потенційних отримувачів. Основними суб'єктами, які мають право на таку допомогу, є юридичні особи та фізичні особи-підприємці, що займаються вирощуванням сільськогосподарських культур. Для отримання грантів важливо, щоб діяльність цих суб'єктів була належним чином оформлена та відповідала правовим нормам. Ключовими умовами для отримання грантів є наявність у власності або користуванні земельних ділянок, придатних для садівництва, ягідництва чи виноградарства, підтверджених належними правовстановлюючими документами. Це включає документи, які засвідчують право власності або користування землею, що є фундаментальним для ведення господарської діяльності у зазначеній сфері.

Також важливою умовою є наявність встановлених систем зрошення, що є необхідними для ефективного та сталого розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства, особливо в умовах зміни клімату та нестабільності гідрологічного режиму. Зазначена практика спрямована на підтримку та розвиток аграрного сектору

України, стимулюючи модернізацію та інновації в галузі садівництва, ягідництва та виноградарства, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності національного аграрного сектору.

Слід зазначити, що гранти видаються на висадки площею від 1 до 25 га та за умови обов'язкового створенням нових робочих місць, в залежності від суми гранту, типу насаджень та площі земельної ділянки (Табл. 1).

Таблиця 1. Кількість робочих місць за умовами гранту

№	Найменування культури	Орієнтовна кількість працюючих на 25 га, (постійні/сезонні)	Перелік областей для здійснення посадок
1	Яблуня	6/250	Усі області
2	Груша	6/250	
3	Вишня	6/250	
4	Черешня	6/250	Одеська, Херсонська, Запорізька, Дніпропетровська, Донецька, Вінницька, Київська, Черкаська, Кіровоградська, Полтавська, Хмельницька, Закарпатська, Харківська, Чернівецька області
5	Слива	6/250	Усі області
6	Персик	6/250	Одеська, Херсонська, Запорізька, Миколаївська, Київська, Львівська, Дніпропетровська, Донецька, Полтавська, Закарпатська, Вінницька, Черкаська, Кіровоградська, Чернівецька, Хмельницька області
7	Абрикос	6/250	Одеська, Херсонська, Запорізька, Миколаївська, Дніпропетровська, Закарпатська, Вінницька, Кіровоградська, Чернівецька, Хмельницька, Черкаська, Івано-Франківська області
8	Обліпіха	6/250	Усі області
9	Ліщина, волоський горіх, шипшина, мигдаль	5/125	Усі області, для мигдалю - Одеська область (Ізмаїльський, Болградський, Роздільнянський та Одеський райони)
10	Лохина та чорниця	10/375	Усі області
11	Малина	10/375	Усі області
12	Смородина	10/375	Усі області
13	Агрus	10/375	Усі області
14	Ожина	10/375	Усі області
15	Порічка	10/375	Усі області
16	Суниця	10/425	Усі області
17	Виноград	10/250	Усі області

Джерело: побудовано авторами на основі [10]

Сума грантової підтримки не може бути більшою ніж 10 000 тис. грн. з фінансуванням проекту державою не більше ніж 70 % від вартості бізнес-плану.

Фінансування 30 % вартості проекту забезпечує отримувач грантової підтримки за рахунок внесення власних або кредитних коштів (Табл. 2).

Таблиця 2. Обмеження державної компенсації за 1 гектар

№	Найменування культури	Обмеження на 1 га, тис. грн.
1	Яблуня	400
2	Груша	400
3	Вишня	140
4	Черешня	350
5	Слива	140
6	Персик	170
7	Абрикос	140
8	Обліпиха	140
9	Ліщина, волоський горіх, шипшина, мигдаль	250
10	Лохина та чорниця	400
11	Малина	190
12	Смородина	140
13	Агрис	150
14	Ожина	225
15	Порічка	150
16	Суниця	225
17	Виноград	225

Джерело: побудовано авторами на основі [10]

У рамках практики надання грантів в Україні, гранти виділяються для специфічних цілей, таких як висадка та облаштування нових садів, ягідників, та виноградників. Процес подання заявок на отримання державного фінансування передбачає подачу заяви потенційним отримувачем гранту через уповноважений банк або за допомогою електронного порталу diia.gov.ua. [9]. Важливим елементом заяви є додавання проекту висадки насаджень, який демонструє плановані дії та мету використання грантових коштів. Процедура обробки заяви включає кілька етапів. На першому етапі, уповноважений банк, протягом п'яти робочих днів з моменту отримання заяви, перевіряє її та передає в Міністерство аграрної політики України. Наступним кроком є розгляд Міністерством аграрної політики отриманої заяви, на основі якого вирішується питання про надання гранту або відмову у його наданні. Рішення приймається протягом десяти робочих днів з моменту отримання заяви від уповноваженого банку.

Цей процес відображає прагнення забезпечити прозорість та об'єктивність у

наданні державної підтримки аграрному сектору, зокрема в сферах садівництва, ягідництва та виноградарства, що є важливими складовими розвитку сільського господарства країни.

Оплата витрат пов'язаних з реалізацією проекту насаджень виконується уповноваженим банком зі спеціального рахунку на підставі рахунків наданих продавцями матеріалів необхідних для забезпечення виконання проекту. Оплата може проводитись декільком постачальникам протягом 12 місяців з дня зарахування грантових коштів на спеціальний рахунок. Термін організації висадки згідно проекту складає 18 місяців з дня отримання грантових коштів. Проведення діяльності після закінчення висадки повинно тривати не менше ніж 5 років. Протягом цього терміну отримувач грантової допомоги повинен сплачувати податки (єдиний соціальний внесок, податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, єдиний податок та земельний податок). В разі сплати отримувачем гранту податків не менше ніж 50 % від суми допомоги раніше спливання 5 років, то

такий проект знімається з контролю і відповідний договір вважається виконаним. Також знімається з контролю проект який був знищений в разі настання надзвичайної ситуації техногенного або природного характеру.

У разі встановлення органами здійснюючими контроль за використанням бюджетних коштів, факту нецільового використання гранту, припиняється будь-яка державна фінансова підтримка періодом на наступні десять бюджетних періодів, сума гранту має бути повернена в бюджет. Уповноважений банк протягом 5 років здійснює перевірку насаджень один раз на півріччя, застосовуючи фото та відео фіксацію. Про результати перевірки банк інформує Мінагрополітики, які в свою чергу оприлюднюють результати моніторингу на офіційному веб-сайті протягом 10 робочих днів [6].

Так само як і отримувачами грантової допомоги для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства, отримувачі для створення або розвитку тепличного господарства можуть бути юридичні особи або фізичні особи-

підприємці, які проводять діяльність у сфері вирощування сільськогосподарських культур, на землях користування якими підтверджено належними правовстановлюючими документами та які мають встановлені системи зрошення.

Процедура подання заявки на даний грант, проект будівництва теплиці, рішення про отримання державного фінансування, контроль уповноваженими органами є аналогічним до державного гранту для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства. Відмінними є площа обслуговуваних земель, на яких отримувач має звести теплиці, кількість найманих, строки контролю діяльності та максимальна сума самого гранту.

Державні гранти надаються на будівництво модульної теплиці, придбання засобів виробництва, покриття витрат на їх доставку та введення в експлуатацію. Такі споруди мають бути розміщені на площі від 0,4 га до 2,4 га. Максимально можлива сума гранту становить 7000 тис. грн. Від площі теплиць залежить сума грантового забезпечення (Табл. 3).

Таблиця 3. Сума гранту в залежності від площі теплиці

№	Площа теплиці, га	Сума гранту, тис. грн.
1	0,4 – 0,6	2000
2	0,8 – 1,2	3500
3	1,6 – 2,4	7000

Джерело: побудовано авторами на основі [10]

Також, обов'язковою умовою надання гранту є створення нових робочих місць. На один гектар, отримувач гранту повинен створити не менше 4 нових постійних робочих місць та 10 сезонних. Термін працевлаштування сезонних робітників має становити не менше ніж вісім місяців протягом одного року [6].

Грантова програма розрахована на будівництво 1000 модульних теплиць на всій території України, за винятком тимчасово окупованих територій та територій де ведуться бойові дії (Табл. 4).

У контексті використання грантових коштів для будівництва модульних теплиць в Україні, існують певні вимоги та умови,

що регулюють цей процес. Оплата витрат, пов'язаних з будівництвом модульної теплиці, може здійснюватися різним постачальникам протягом 12 місяців від дати зарахування грантових коштів на спеціальний рахунок отримувача. Важливо, що сам термін будівництва цієї теплиці також не має перевищувати 12 місяців. Після завершення будівництва модульної теплиці, встановлено вимогу, що підприємство має продовжувати здійснювати підприємницьку діяльність протягом щонайменше трьох років. Ця умова спрямована на забезпечення довгострокового використання теплиці та

досягнення стійких результатів у сільськогосподарському виробництві.

Метою надання грантів на створення або розвиток переробних підприємств є сприяння зайнятості населення, створення нових робочих місць, створення нових або

розвиток існуючих переробних підприємств, збільшення надходжень від сплати податків, зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [2].

Таблиця 4. Кількість запланованих до будівництва теплиць в 2022 р.

№	Область	Кількість теплиць, шт.
1	Вінницька область	47
2	Волинська область	30
3	Дніпропетровська область	95
4	Донецька область	13
5	Житомирська область	36
6	Закарпатська область	38
7	Запорізька область	25
8	Івано-Франківська область	41
9	Київська область	143
10	Кіровоградська область	28
11	Луганська область	8
12	Львівська область	75
13	Миколаївська область	32
14	Одеська область	68
15	Полтавська область	43
16	Рівненська область	33
17	Сумська область	30
18	Тернопільська область	31
19	Харківська область	40
20	Херсонська область	14
21	Хмельницька область	38
22	Черкаська область	36
23	Чернівецька область	27
24	Чернігівська область	29

Джерело: побудовано авторами на основі [10]

Гранти надаються юридичним особам або фізичним особам-підприємцям, які ведуть або планують вести господарську діяльність на умовах покриття до 80 %, якщо діяльність підприємства ведеться на звільнених територіях або територіях, які знаходяться в безпосередній близькості до бойових дій. Та до 50 % для всіх інших підприємств. У випадку руйнації підприємства із-за військової агресії Російської Федерації, частку коштів вкладених підприємством з метою реалізації проекту, компенсує держава при умові документального підтвердження витрат з боку суб'єкта.

Грантова допомога надається для придбання основних засобів для створення нових переробних підприємств або збільшення потужностей вже існуючих та на покриття транспортних витрат та витрат

на введення в експлуатацію виробничого обладнання.

Виплачується грантова допомога з окремого рахунку державних цільових фондів, який відкрито у Казначействі Міністерством економіки України. Для отримання гранту підприємство або майбутній підприємець має подати заявку в уповноваженому відділенні банку або за допомогою електронного порталу diia.gov.ua. Обов'язковим разом з заявою є подання бізнес-плану майбутнього проекту. Міністерство економіки України приймає рішення про надання або ненадання гранту на підставі оцінки суб'єкта банківською установою, яка, в свою чергу, проводить співбесіду з заявником та робить оцінку бізнес-плану. Рішення про надання грантів Мінекономіки приймається в межах щомісячних

бюджетних асигнувань. Рішення про розгляд заяв на наступний період приймається на підставі інформації від Державного фонду зайнятості про наявність коштів в Фонді. У разі перевищення суми ухвалених до виплати грантів над сумою виділених бюджетних коштів, Мінекономіки формує подання на перерахунок додаткових коштів в Казначейство.

При позитивному рішенні про надання гранту, отримувач повинен відкрити в уповноваженому банку спеціальний рахунок протягом десяти робочих днів та перерахувати на даний рахунок 50 % від вартості проекту за рахунок власних або кредитних коштів в тому з залученням державної програми «Доступні кредити 5-7-9 %» [11].

Отримувач грантової допомоги повинен укласти договір за формами встановленими Міністерством економіки України та Державним центром зайнятості, в якому обов'язково вказуються цілі використання гранту. Обов'язковою

умовою отримання гранту є створення нових робочих місць в залежності від суми гранту. Грант повертається протягом трьох років шляхом сплати податків за найманих працівників у вигляді єдиного соціального внеску, податку на доходи фізичних осіб, військового збору. Як і за умовами інших державних грантів, у разі якщо сума сплачених податків протягом трьох років дорівнює або більша за суму наданого гранту, то вважається, що таке підприємство виконало свої зобов'язання в повній мірі і знімається з обліку уповноважених контролюючих органів. В разі якщо сума податків менша за суму грантів, то різниця повинна бути повернута уповноваженому банку не пізніше ніж в останній робочий день місяця, у якому спливає трирічний термін відведений на реалізацію проекту.

Максимальна сума гранту складає 8000 тис. грн. В залежності від суми визначається кількість створення нових робочих місць (Табл. 5).

Таблиця 5. Кількість працевлаштованих в залежності від суми наданого гранту

№	Сума гранту, тис. грн.	Кількість найманих
1	До 1600,0	5
2	1601 – 3200	10
3	3201 – 4800	15
5	4801 – 6400	20
6	6401 - 8000	25

Джерело: побудовано авторами на основі [2]

Згідно з умовами гранту, підприємство зобов'язане створити 30 % нових робочих місць протягом 6 місяців з дня надходження коштів та 70 % протягом року. Підприємство повинно витратити кошти протягом одного року. При невикористанні грантових коштів у встановлений термін, кошти перераховуються уповноваженим банком зі спеціального рахунку на рахунок

Мінекономіки відкритий у Казначействі. На реалізацію проекту відводиться один рік. Моніторинг виконання умов отримувачем гранту здійснює уповноважений банк протягом трьох років дії програми.

За понад рік діяльності державної програми «Робота» було видано біля 8000 грантів на загальну суму 4,4 млрд грн. (Рис. 2).

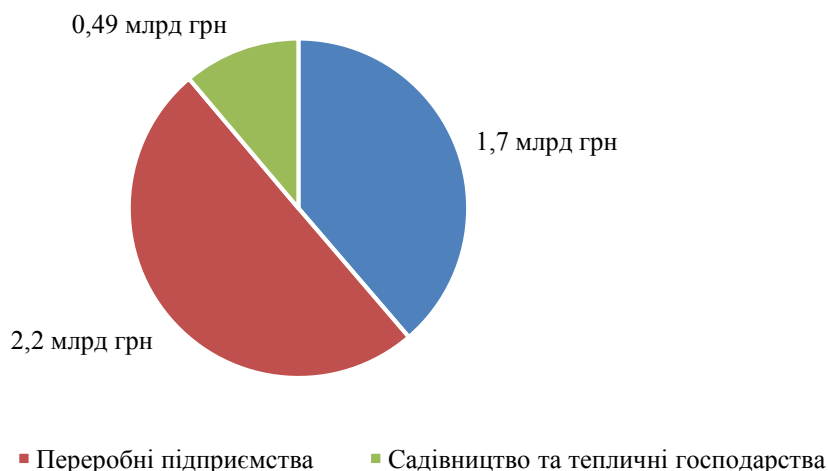

Рис. 2. Кількість виданих грантів в період липень 2022- жовтень 2023 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [13]

Як можна побачити на рисунку 2, переважна більшість виданих грантів були спрямовані на програму «Власна справа» - 6328 учасників, грант на розвиток переробних підприємств отримали 485

учасників та гранти на розвиток садівництва та тепличних господарств отримали 110 підприємств. Якщо аналізувати суми виданих грантів, то тут картина протилежна (Рис. 3).

Рис. 3. Сума виданих грантів в млрд грн за період липень 2022- вересень 2023 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [13]

Отже, аналізуючи суми виданих грантів бачимо, що перше місце займає гранти для створення або розвитку переробних підприємств, частка даної програми в загальному обсязі видачі грантів складає 50 %, друге місце посідає грантова програма «Власна справа з часткою 39 % і грантові програми на створення садівництва та тепличних господарств складає лише 11 % від загального обсягу.

За 15 місяців діяльності програми, було створено 30 тис. нових робочих місць. Отримувачами грантів сплачено податків та зборів на суму 800 млн грн., таким чином повернувши частину фінансової підтримки держави [13].

Одночасно, державні грантові програми мають певні недоліки. Головна відмінність державних грантів від недержавних, це те, що вони не є безповоротною фінансовою підтримкою,

по суті, дана програма є безвідсотковим кредитом суб'єктів підприємницької діяльності, тіло якого необхідно повертати протягом певного періоду часу у вигляді сплати податків і зборів.

Основним недоліком мікро грантів, на нашу думку, є відносно невелика сума допомоги, якою практично неможливо покрити витрати пов'язані з відкриттям власної справи, також максимальна сума гранту 250 тис. грн. зобов'язує отримувача створити два робочих місця, що теж є досить складно для початківців підприємницької діяльності. В разі необхідності додаткового фінансування проекту з боку новоствореного підприємства, неможливо залучити пільгове фінансування за програмою 5-7-9 %, так як за умовами кредитування підприємству має бути не менше 12 місяців. Великою проблемою є необізнаність населення або недовіра до державних програм, недосвідченість в веденні підприємницької діяльності.

Недосконалість грантової програми для підтримки переробних підприємств полягає в співвідношення суми допомоги та кількості створення нових робочих місць, тобто на виділену державою суму створити певну кількість робочих місць практично неможливо. Також, проблемою є те, що держава фінансує лише 50 % вартості проекту, окрім окремих випадків, де фінансування становить 80 %. Інші 50 % підприємство змушене профінансувати за рахунок власних або кредитних коштів, до того ж, свою частку, отримувач гранту повинен перерахувати в досить стислі терміни і потім чекати на зарахування державної частки невизначений термін часу.

Основні зауваження, на наш погляд, до грантових програм на будівництво модульної теплиці та для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства, полягають в складнощі залучення грантової допомоги підприємствами. По-перше, є певні ліміти, в якому регіоні і якої саме культури необхідно зробити висадку. По-друге, часто аграрні підприємства стикаються з

проблемою офіційного залучення земельних угідь. По-третє, головною умовою є використання земельних ділянок зі зрошувальними системами. По-четверте, створення нових робочих місць, особливо сезонних, так як саме підприємство подекуди не потребує стільки найманих працівників які заявлені в умовах гранту, так і самі працівники не мають бажання офіційно працевлаштовуватись на кілька місяців.

Висновки. Таким чином, державні грантові програми в Україні доступні з липня 2022 року, стали новим механізмом підтримки суб'єктів підприємницької діяльності. Станом на сьогодні, успішно діють чотири такі програми, за допомогою яких, близько 8 тисяч суб'єктів підприємницької діяльності отримали грантову фінансову підтримку на загальну суму 4,4 мільярда гривень. Внаслідок цього було створено 30 тисяч нових робочих місць, а отримувачі грантів сплатили 800 мільйонів гривень податків. Однак, державна грантова підтримка має також і свої недоліки. Зокрема, це обов'язкове повернення суми гранту державі через сплату податків та зборів протягом певного періоду часу. Існують обмеження та недостатність сум фінансування для певного переліку проектів. Крім того, спостерігається слабка підтримка середнього бізнесу та практично відсутня підтримка великого бізнесу. Водночас, вони залишаються важливим інструментом для стимулювання розвитку малого бізнесу, що має велике значення для економіки країни.

Щоб поліпшити ситуацію, можна було б розглянути можливості реформування існуючих програм. Наприклад, збільшення фінансових лімітів для проектів, розширення переліку бізнес-секторів, що можуть отримати підтримку, та введення додаткових інструментів для середнього та великого бізнесу. Також можна було б зосередити увагу на забезпеченні більшої прозорості та ефективності у розподілі грантів.

Важливо також зауважити, що грантова підтримка повинна

доповнюватися іншими формами державної допомоги, наприклад, податковими пільгами, кредитними програмами, а також наданням консультаційних та освітніх послуг для підприємців. Це допоможе створити більш комплексний та ефективний механізм підтримки бізнесу в Україні.

Науково-обґрунтованим підходом є розширення сфери застосування програм грантової підтримки на інші галузі підприємництва, збільшення максимальної суми грантів відповідно до конкретних потреб заявників та підвищення частки

фінансування проектів з боку держави. Не менш важливим є проведення ретельної інформаційної кампанії серед населення щодо можливостей, які відкривають грантові програми. Особлива увага повинна бути приділена навчанню нових підприємців ефективним методам ведення бізнесу, зокрема, в аспектах фінансового управління, маркетингу та стратегічного планування. Це сприятиме не лише зростанню ефективності використання грантів, але й загальному підвищенню рівня підприємницької культури та компетенцій в Україні.

Література:

1. The Commercial Code of Ukraine *Hospodarskyi kodeks Ukrainy* from 16.01 2003 № 436-IV. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (Accessed 29 August 2023).
2. Some issues of granting grants for processing enterprises. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 24.06.2022 № 739. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2022-%D0%BF#Text> (Accessed 29 August 2023).
3. Kobelya Z.I., Todoriuk S.I. (2023). Prospects for the development of entrepreneurship in modern economic conditions. Available at: https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6880/A%2b7-8-2023_St12.pdf?sequence=1&isAllowed=y
4. Mel'nyk T. Y. (2022). State support and stimulation of business development in Ukraine during martial law. *Economics, management and administration*. № 2 (100). pp. 3-11.
5. On Amendments to the Order of the Ministry of Economy of Ukraine dated July 15, 2022 N 2109. Order of the Ministry of Economy of Ukraine from 30.12.2022 № 5593. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/view/re39299?an=1> (Accessed 29 August 2023).
6. On Amendments to the Procedures Approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 738 of June 21, 2022 CMU Resolution No. 1125 of October 27, 2023. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1125-2023-%D0%BF#n35> (Accessed 29 August 2023).
7. On Amendments to the Procedures Approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of June 21, 2022 No. 738 CMU Resolution of January 17, 2023 No. 39. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39-2023-%D0%BF#n20> (Accessed 29 August 2023).
8. On Amendments to the Procedures Approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of June 21, 2022 No. 738 Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 7, 2023 No. 1157. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1157-2023-%D0%BF#n16> (Accessed 29 August 2023).
9. On Amendments to the Procedures Approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 738 of June 21, 2022 CMU Resolution No. 1065 of September 27, 2022. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1065-2022-%D0%BF#n34> (Accessed 29 August 2023).
10. On Some Issues of Providing Grants to Businesses Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 738 of June 21, 2022. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text> (Accessed 29 August 2023).
11. On the Provision of Financial State Support" Resolution of the Cabinet of Ministers of January 24, 2020, No. 28. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#n9> (Accessed 29 August 2023).
12. Official website of the Ministry of Economy of Ukraine. Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=94321ef8-1418-479c-a69f-f3d0fdb8b977&title=RobotaGrantiVidDerzhaviNaVidkrittiaChiRozvitokBiznesu> (Accessed 29 August 2023).
13. Official website of the Government portal. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/yerobota-8-000-pidprijemstiv-otrymaly-hranty-vid-derzhavy-dlia-rozvytku-biznesu-na-44-mlrd-hrn/> (Accessed 29 August 2023).
14. Prylipko, S. M. (2014). Attracting foreign investment in the development of agricultural service cooperatives. *Cooperative readings: 2014: materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference, March 27-29, 2014*. Zhytomyr: ZHNAEU, 2014. . pp. 174-179. Available at: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/1323/1/Cooperative_2014_174-179.pdf